ПРАЦАЎНІК АСЬВЕТЫ

Дадатак да газэты „САВЕЦКАЯ БЕЛАРУСЬ“

№ 1 (17) 13 студзеня 1929 г. № 1 (17)

ЗЬМЕСТ.

Нядбайнасьць, ці праступныя адносіны да справы.

Адным з самых балючых пытаньняў, якія яшчэ назіраюцца ў жыцьці працы нашых культасьветных установ, асабліва ў раёнах,—гэта слабая матар‘яльная забясьпечанасьць нашых установ падручнікамі, пісьмовымі прыладамі, апалам, асьвятленьнем, часта не адпавядаючыя санітарна-гігіенічным умовам для працы школьныя памяшканьні, асабліва наёмныя і г. д.

Праўда, выдаткі на гэтыя патрэбы з кожным годам павялічваюцца і павялічваюцца значна. Усё больш і больш адпускаецца сродкаў на здабыцьцё падручнікаў, пісьмовых прылад; будуюцца новыя школьныя будынкі, рамантуюцца старыя; паляпшаецца матар‘яльнае становішча і працаўнікоў культасьветных установ—павялічэньне пэнсіі, выданьне закону аб 10-ціпроцантнай надбаўцы настаўніцтву ў раёнах пры адсутнасьці кватэры, ці прадастаўленьні кватэры натурай і г. д.

Але-ж пры больш дэталёвым азнаямленьні з тымі дзеямі, якія адбываюцца ў некаторых раёнах і па сеньняшні дзень, дзіву даешся, і само сабою паўстае пытаньне, ці абавязковы для некаторых нашых раённых працаўнікоў тыя законы, якія выдаюцца нашым Савецкім Урадам, а калі абавязковы, дык чым тлумачыцца тое, што яны ня выконваюцца?

СНКБ зацьвердзіў дабаўку настаўнікам 1-га канцэнтру саміхгодак і адна, двух, трох і чатырох-камплектавых школ—у два рублі, а настаўнікам 2-га канцэнтру—у 10 руб. у месяц, і гэтая дабаўка, згодна пастановы Наркампрацы Беларусі ад 8-X-28 г., павінна была выдавацца з 1-X-28 году, а між іншым у некаторых раёнах пра гэта яшчэ і цяпер думаюць.

Пастановаю СНКБ ад 30-8-27 г. настаўнікам школ сацыяльнага выхаваньня, дзіцячых дамоў, дашкольных установ ва ўсіх мясцовасьцях, апроч гарадоў, павінны прадстаўляцца кватэры з апалам і асьвятленьнем, або давацца 10 проц. асноўнага заработку на гэтыя патрэбы, прычым гэтыя 10 проц. павінны выплачвацца разам з выплатай пэнсіі, а ў сапраўднасьці значная частка пэдпрацаўнікоў пакуль што толькі сьніць аб атрыманьні кватэрных разам з пэнсіяй.

Пастанова Наркампрацы ад 17-3-28 г. прадугледжвае выплату пэнсіі раённым працаўнікам паміж 20 і 30 кожнага месяца, а ў некаторых раёнах і ня думаюць лічыцца з гэтай пастановай і плацяць тады, калі ёсьць жаданьне.

Вось факты,—пішуць з Халопеніч (Меншчына): «**Халопеніцкі РМК паведамляе, што РВК дагэтуль ня выплаціў працаўнікам 2-га канцэнтру 7-мігодкі пэнсіі за сьнежань м-ц, а таксама датацыі ўсім настаўнікам 7-мігодкі за кастрычнік і лістапад і кватэрных грошай за кастрычнік—сьнежань 1928 г. Настаўнікам вясковых школ ня выплачана пэнсія за ліквідацыю няпісьменнасьці за сьнежань м-ц, кватэрныя за кастрычнік—сьнежань 1928 г.**

Ня выплачаны грошы таксама за наём памяшканьня пад школы, што ставіць пад пагрозу спыненьня працы ў некаторых школах раёну».

Адносіна напісана 2-1-29 г. за № 6.

А вось Вульскі раён (Полаччына): «**Ня гледзячы на тое, што была пастанова СНК аб выплаце пэнсіі да 10-цігодзьдзя БССР, а таксама на пункт дагавору, па якім пэнсія асьветнікам павінна выплачвацца не пазьней 1-га наступнага месяца, Вульскі райвыканком да 1-га студзеня 1929 году ня выплаціў пэнсіі асьветнікам за палову лістапада і за ўвесь сьнежань м-ц 1928 г.**

Прымаючы пад увагу, што затрыманьне выплаты пэнсіі па Вульскім раёне сыстэматычна зацягвалася на працягу ўсяго 1928 г., Акрпраўленьне просіць прыцягнуць да крымінальнай адказнасьці старшыню Вульскага РВК за парушэньне калектыўнага дагавору і пастановы СНК».

Адносіна напісана 2-1—29 г. за № 1.

Такія-ж весткі паступаюць з **Бягомльскага раёну (Меншчына)** і інш.

А вось яшчэ прыклад уважлівых адносін да ўтварэньня „нармальных“ умоў працы ў школах. **Заеская школа Халопенічы.** У сьнежні 1928 году дзеці насілі па палену дроў у школу, каб выпаліць у печы і не замерзнуць, і гэта пад бокам сябра сельсавету.

Гледзячы на ўсе гэтыя факты, хочацца запытаць: таварышы, ці не пара паважаць інтарэсы працаўніка і агульнае нашае справы, ці не пара паважаць і выконваць савецкія законы?

Мельнік.

Як наладзіць па-зашкольнае выхаваньне*).

Каб пабудаваць сацыялістычную грамаду, патрэбна ня толькі дасканалая тэхніка наогул і перабудова эканамічнага жыцьця, а патрэбна яшчэ і ўпартая праца па перавыхаваньню грамады ў належным напрамку.

Тут мы спыніліся на арганізацыі толькі аднаго боку выхаваньня—**пазашкольнага**, якое мае надта вялікае значэньне і якое не стаіць яшчэ на належнай вышыні з прычыны свае моладасьці, бо ў мінулым, да рэвалюцыі, гэты від выхаваньня ў нас зусім адсутнічаў. Па-за школаю была выхавальніцай дзяцей рабочых, сялянства і дробнага мяшчанства вуліца з усімі сваімі адмоўнымі бакамі і ваколічнае асяродзішча, якое вельмі рана ўцягвала дзяцей у сьвет распусты, лайдацтва і злачыннасьці.

Між тым, асяродзішча мае вельмі вялікі ўплыў на выхаваньне дзяцей. Яно перамагае нават прыроджаныя якасьці характару і заглушае іх. Асяродзішча нават вельмі часта «заядае» дарослых людзей.

Што мы маем цяпер? Зьмянілася ўцалку сыстэма выхаваньня ў школах, мы маем шмат устаноў пазашкольнага выхаваньня, як: дзіцячыя пляцоўкі, сады, клюбы, шмат дзяцей ахоплена піанэрскім рухам. Усё гэта адбірае даволі значную частку дзяцей ад вуліцы і нэйтралізуе ўплыў асяродзішча.

Але-ж значна большая частка дзяцей знаходзіцца яшчэ па-за гэтымі ўстановамі. Яшчэ вуліца і асяродзішча маюць даволі вялікую лічбу юных ахвяр і глытаюць іх, аб чым ня раз ужо заначалася на старонках „Працаўніка Асьветы“,

Прыходзіцца часта бачыць, як хуліганства бес перашкодна захапляе дзяцей і падлеткаў, асабліва на ваколіцах гарадоў. Між гэтымі дзяцьмі ня чуваць на вуліцы гутаркі аб школе, а больш гутарка «прыгодніцкага» грубага характару з агіднымі словамі. Забавы самыя грубыя, якія ня толькі ня носяць выхаваўчага характару, але маюць шкодны ўплыў, напрыклад, забава «ў п'яных» з міліцыяй. Шмат з іх п'е гарэлку з дарослымі і курыць. Чытаньнем кніжак мала цікавяцца.

Піанэрскі рух ахоплівае толькі адзінку, і трэба сказаць, што піанэры стаяць убаку ад гэтага складу дзяцей.

Трэба нешта рабіць, каб адгарадзіць дзяцей ад гэткага згубнага ўплыву асяродзішча, або хоць часткова нэйтралізаваць гэты ўплыў, бо вуліца захапляе ўсё новыя і новыя ахвяры ў свае кацюры і творыць сваю ганебную справу.

Патрэбна гэраічная барацьба і патрэбна якаясьці радыкальная рэформа ў педагагічнай працы.

У аснове я маю на ўвазе два прынцыпы, якія належыць праправаваць: першы—гэта **арганізацыя дзіцячага жыцьця па-за школаю**, а другі цесна зьвязаны з першым—**аслабленьне ўплыву на дзяцей акружаючага асяродзішча і ўтварэньне ўмоў, якія рабілі-б уплыў у пажаданым напрамку.**

Справа, вядома, вельмі цяжкая, але магчымая і неабходная.

Па-за школаю трэба арганізаваць дзіцячае жыцьцё так, каб ня вуліца была кіраўніцай і выхавальніцай гэтага жыцьця, а правільна арганізаваныя забавы і заняткі, гэта значыць: 1) прывучыць дзяцей да калектыўнай працы, прымаючы пад ўвагу мясцовыя ўмовы для магчымасьці арганізацыі гэткай працы—арганізацыя калектыўных гародаў, дрэванасаджэньня, прыбіраньне панадваркаў і г. д., для чаго трэба дзяцей з'арганізаваць у гурткі; 2) арганізаваць здаровыя гурткавыя забавы, якія садзейнічаюць правільнаму псыхафізычнаму разьвіцьцю; 3) наладжваць масавыя маршыроўкі і экскурсіі за горад і ў бліжэйшыя вёскі (а ў вёсцы—наадварот) дзеля азнаямленьня з прыродай і працай сялян; 4) прыцягнуць тэатр да абслугоўваньня дзяцей; 5) заснаваць раёныя дзіцячыя клюбы, дзе арганізаваць розныя гурткі, наладжваць агульныя чытаньні, гутаркі на розныя тэмы, спэктаклі, сьпевы і г. д. і г. д.

Вось такая арганізацыя дзіцячага жыцьця па-за школаю бязумоўна паб'е ваколічнае асяродзішча і створыць новае асяродзішча, дзе ня будзе на першым месцы злачыннасьць, лайдацтва, гарэлка, лаянка, а будуць здаровыя, разумныя і культурныя ўмовы жыцьця новага чалавека.

Цяпер застановімся на сыстэме ажыцьцяўленьня ўсяго сказанага вышэй. Тут нельга дасягнуць цалкам усяго толькі праз школы і выхаваўчыя пазашкольныя ўстановы, якія ня могуць ахапіць усіх дзяцей, па-за школай і па-за ўстановамі дзеці зноў апушчаюцца ў гушчу асяродзішча.

Трэба прыцягнуць да гэтай вялікай справы самую грамаду толькі разам з ёю і праз яе зможам дасягнуць вышэйпаказанай мэты.

Рэальны шлях, які зможа прыцягнуць грамаду да актыўнае дзейнасьці у даным напрамку — **арганізацыя грамадзкіх (ці бацькаўскіх) выхаваўчых камітэтаў**, якія змогуць арганізаваць усіх дзяцей па-за школаю ў гурткі і стаць на чале гэтых гурткоў.

Камітэты, вядома, павінны быць чыстымі ад мяшчанства і ў склад іх павінны ўвайсьці такія асобы, якія самі адчуваюць шкоднасьць уплыву асяродзішча і асазнаюць гэту шкоднасьць, а таксама з адпаведным сучаснасьці сьветапоглядам.

Сетка гэткіх камітэтаў павінна быць раскінута шырока па ўсіх раёнах і вуліцах гарадоў, а таксама на вёсках.

У аснове на камітэты ўскладаецца абавязак арганізацыі дзіцячага жыцьця ў сваім раёне па паказанай вышэй сыстэме і павесьці барацьбу з вуліцай.

Вядома, справа гэта павінна быць цэнтралізавана ў Наркамасьветы, які праз камітэты зьвяжацца з масамі, гэта папершае, а падругое — школа таксама праз камітэты будзе ў курсе справы дзіцячага жыцьця па-за школай і, ведаючы адмоўныя бакі гэтага жыцьця, зможа накіраваць свой адпаведны ўплыў у тым ці іншым напрамку.

Камітэты будуць у непасрэднай сувязі з бацькамі, на якіх таксама будуць мець уплыў. Праз камітэты і піанэрскі рух зможам ахапіць большы кантынгент дзяцей.

Камітэты, вядома, не павінны браць на сябе ролю адміністрацыйную, а толькі выхаваўчую: ладзіць лекцыі, гутаркі, спэктаклі, гульні, чытаньні, калектыўную працу і г. д., а таксама сачыць і выяўляць вулічныя лайдацтвы і па магчымасьці на месцы ліквідаваць іх.

Вось прыблізна канва тае сыстэмы пазашкольнага выхаваньня, якая аздаровіць дзіцячую гушчу, папярэдзіць разьвіцьцё злачынстваў, створыць спрыяючыя ўмовы дзіцячага жыцьця, дасьць напрамак арганізацыі новага жыцьця і поглядаў, адчыніць вочы і дасьць магчымасьць з больш узвышанага пункту погляду думаць аб грамадзе і ролі асобнага індывідууму ў ёй, створыць калектыўную працу і пашану да яе. Усё гэта прывядзе да перабудаваньня ўсяго наогул грамадзкага жыцьця на новых сацыялістычных пачатках.

М. Говар.

*) У парадку абмеркаваньня.

Койданаўская багна.

Наш унівэрсытэт і пэдтэхнікумы кожны год даюць усё новыя і новыя кадры асьветнікаў. Запаленыя парывам да адбудаваньня новай школы—школы, праз якую павінна выхоўвацца будучая сацыялістычная грамада,—маладыя асьветнікі рассыпаюцца па ўсіх кутках краіны, нясучы з сабой сьвежую, здаровую плынь у пэдагагічна-выхаваўчай справе.

Першыя гады працы ў школе зьяўляюцца і гадамі далейшай вучобы, пэдагагічным практыкумам для маладога настаўніка. У гэтай справе яму дапамагаюць бліжэйшыя таварышы па працы—старыя настаўнікі, якія па пэдагагічных радах, на пэрыядычных сходах мэтбюро і канфэрэнцыях дзеляцца сваім вопытам з маладымі таварышамі. Разумеецца, значную ролю адыгрывае тут і інспэктарскі нагляд. Інспэктар—пэдагог, інспэктар—таварыш і кансультант дае напрамак правільнай пастаноўкі пэдагагічна-выхаваўчай справы ў школе. Сваімі наведваньнямі ў школы інспэктар уносіць ажыўляючы струмень у штодзённую працу, ён-жа падтрымлівае творчы дух маладога настаўніка, накіроўвае яго на правільную каляіну практычнай таварыскай парадай.

На вялікі жаль, ня ўсе інспэктары так разумеюць свае абавязкі ў адносінах да школы і настаўнікаў. Ня ўсе старыя настаўнікі зьяўляюцца апорай у працы маладых таварышоў. Часамі школьны калектыў сустракае новага свайго таварыша з прадузятай варожасьцю, ня мірыцца з яго творчымі юнацкімі імкненьнямі.

І тады, замест моцнай спайкі ў асьветную сям'ю—нелады, узаемныя падсіджваньні, склокі, якія ўсмактываюць часамі нават і інспэктара.

Як прыклад падобнага зьявішча, возьмем **Койданаўскую беларускую 7-мігодку.**

У канцы сьнежня месяца ў Койданаве адбываецца раённая настаўніцкая канфэрэнцыя. Асноўная задача канфэрэнцыі—падагуліць працу школ раёну за першае паўгодзьдзе і на падставах здабытага даць напрамак працы на другое паўгодзьдзе.

З дакладамі аб выніках абсьледваньня школ выступае **раённы інспэктар нарасьветы тав. Гамза.** Даючы малюнак працы школ раёну, ён спыніўся на недахопах у пастаноўцы навучальна-выхаваўчай справы некаторых школ, прычым абрушыўся на маладых настаўнікаў Койданаўскай сямігодкі, прызначаных у сёлетнім навучальным годзе.

Абвінавачваючы нібыта ў непэдагагічнам падыходзе да вучняў, інспэктар прыводзіў нават прыклады гэтай непэдагагічнасьці, стараючыся скампраметаваць маладых пэдагогаў.

Мы можа і не баранілі-б маладых койданаўскіх асьветнікаў, калі-б не адна акалічнасьць.

Акалічнасьць гэта досыць сталая: як выявілася, інспэктар ані разу не наведаўся на лекцыі маладых настаўнікаў, каб самому пазнаёміцца з іхнай працай.

Калі абураны маладняк горача пачаў у спрэчках па дакладу даказваць беспадстаўнасьць інспэктарскіх абвінавачваньняў, дык малюнак койданаўскіх падсіджываньняў выплыў ва ўсёй сваёй красе.

Прыпёрты да сьцяны інспэктар Гамза спрабаваў перакінуць усю віну **на настаўніка Сяліцкага,** які інфармаваў яго аб справах койданаўскай сямігодкі.

— **Ты-ж мне так казаў,**—насядаў інспэктар на свайго прыяцеля Сяліцкага.

У далейшых спрэчках выявілася, што загадчык сямігодкі Бялуга таксама не зьяўляецца вялікім прыхільнікам маладых пэдагогаў, абгаварвае іх па-за сьценамі школы, узводзіць розныя плёткі, кампраметуючы іх такім чынам.

Замест дзелавой працы, на канфэрэнцыі настаўніцтва Койданаўскага раёну змушана было перажыць асалоду яшчэ аднаго выбуху: ледзь трымаючыся на нагах, на канфэрэнцыю ўваліўся п'яны адзін са старых настаўнікаў сямігодкі, які таксама ўпрыгожыў абмеркаваньне справы сямігодкі дзікімі выкрыкамі па адрасу маладых настаўнікаў. Аказваецца, гэты-ж настаўнік часамі прыходзіць «пад хмяльком» і на пасяджэньні школьнай рады. Былі нават выпадкі, што ён, пад уплывам асабовага натхненьня, зусім безнаказана рваў пратаколы пасяджэньня.

Вось вам жыцьцёвая школа маладых настаўнікаў, вось вам і таварыская падтрыманьне з боку старэйшых таварышоў, вось вам і пэдагагічная кансультацыя інспэктара. Плёткі, склокі, падсіджываньні, п'яныя пасяджэньні. І на фоне ўсяго гэтага—местачковыя пазаўгольныя шэпты інспэктара, замест жывой практычнай дапамогі, замест неадкладнага ўмяшаньня ў Койданаўскае балота.

Правы былі маладыя настаўнікі, дамагаючыся пасяджэньня школьнай рады на другі-ж дзень пасьля зачыненьня канфэрэнцыі, каб выявіць гэта балота, асудзіць вінаўных яго ўзьнікненьня. На гэта-ж пасяджэньне былі запрошаны загадчык польскай 7-мігодкі **тав. Марцінкевіч, т. т. Мядзьведзяў і Ксяндзоў** (працаўнікі райкому партыі). І тут пакрыўджаныя маладыя асьветнікі патрабавалі, каб школьная рада рэабілітавала іх, рэзка асудзіўшы нетактычнасьць райінспэктара. Загадчык сямігодкі і настаўнік Сяліцкі, пры пільным падтрыманьні тав. Ксяндзова, усімі сіламі стараліся зьмякчыць пастаноўку пытаньня, спачуваючы свайму прыяцелю інспэктару. А тав. Ксяндзоў дык нават і іроніі трохі падпусьціў па адрасу маладых: «Подумаешь, они дают ему (инспектору) выговор!» (Ня варта, тав. Ксяндзоў, забывацца пра самакрытыку—гэту няпрыемную для некаторых штуку).

Усё-ж, ня гледзячы на стараньні і лавіраваньні «прымірэнцаў», школьная рада прыняла рэзалюцыю, якая хоць і ў далікатнай форме, але ганьбіць тактыку інспэктара з яго мэтадамі «абсьледваньня» школ і працы настаўнікаў.

На разьвітаньне, пасьля зачыненьня пасяджэньня школьнай рады, тав. Ксяндзоў рашыў выступіць яшчэ з «напутственным словом», у якім зазначыў па адрасу аднаго з маладых настаўнікаў:

— Вы, товарищ, на собрании может быть были очень нервны, но в своих выступлениях слишком горячились, особенно по вопросу о резолюции...

І ўжо больш аўтарытэтным тонам дадаў:

— **Советую вам быть более воздержанным, а то может быть похуже!..**

А мы са свайго боку раім т. Ксяндзову быць «более воздержанным», а то і сапраўды „может быть похуже". Што гэта—грубы зажым, затыканьне роту супроць здаровай крытыкі, супроць выкрыцьця бюракратычнага адміністраваньня?

У такіх абставінах працуюць і гартуюцца ў некаторых мясьцінах нашы новыя пэдагогі, у такой атмасфэры дзе-ні-дзе вучыцца і выхоўваецца працоўная дзетвара—будучыя будаўнікі новай сацыялістычнай грамады.

Койданаўскую багну трэба неадкладна рассушыць.

Я. П.

Полацкія „жартаўнікі“.

У Юравіцкай сямігодцы Полацкага раёну працавала настаўніца Нікіфарава.

„Тов. Никифорова работала в Полоцком округе с 1919 года в должности учительницы 2-х и 3-х комплектных школ, а также 9-тилетки и 7-милетки. За все время своей работы выявила себя как предподавательница и как общественная работница с самой лучшей стороны. С трудовой Советской школы как теоретически, так и практически хорошо знакома. К работе школьной и внешкольной т. Никифорова всегда относилась добросовестно, занятия в школах вела умело с большими практическими достижениями»...

Гэта вытрымка аб характарыстыцы т. Нікіфаравай узята з пасьведчаньня, якое выдадзена т. Нікіфаравай полацкім інспэктарам народнае Асьветы II-VIII—1928 г.

Другое. Спраўка Раінспэктара Полацкага раёну ад 10-VI-1928 г.

«Дана гэта справка учительнице Юревичской 7-милетки Никифоровой Надежде в том, что она работает в Полоцком районе с 1919 г. до настоящего времени. Весь час своей работы свои обязанности выполняла акуратно и добросовестно, что подписями и приложением печати удостоверяется“.

У 26-27 вучэбным годзе на працу настаўніка ў Юравіцкую сямігодку прызначаецца Дарафееў. Папрацаваў год, які «прайшоў надзвычайна ціха», як кажа т. Дарафееў у сваёй заяве. Пачаўся другі год працы т. Дарафеева ў гэтай школе—27-28 вучэбны год. Як на бяду, у першых чыслах студзеня 1928 г. загадчык школы паехаў у Менск, а намесьнікам сваім пакінуў т. Дарафеева. Не пасьпеў загадчык школы дасхаць да Менску, як новы загадчык ужо свае правіў правы—настаўніцу Нікіфараву зьняў з працы дзелавода (т. Нікіфарава, працуючы настаўніцай, выконвала і працу дзелавода).

І вось пашла пісаць губэрнія.

— Абразіла, мяне—скардзіцца Дарафееў у сваёй заяве ў РКК.

— Нічога з гэтага ня будзе,—казала т. Нікіфарава (гэта значыць савальненьнем ад працы дзелавода), казала, што ў мясцкоме такія самыя, як і ты.

Далей у гэтай-жа заяве скардзіцца Дарафееў.

Аднаго разу перад вачыма ў загадчыка ўдарыла пакам кніг па раялі, ударыла дзьвярыма і пашла, нікому не сказаўшы.

Ай, т. Нікіфарава, што вы нарабілі? Вас звольнілі ад працы дзелавода, а вы-бы ў пояс нізенька пакланіліся-б, шчырае дзякуй ім сказалі-б, вось і добра было-б, а то...

Але далей.

Падыходзіць 28-29 вучэбны год.

Па чыейсьці ініцыятыве арганізуецца камісія па ўкамплектаваньню школ Полацкага раёну, якая на сваім пасяджэньні 11-VIII-28 году выносіць пастанову наконт т. Нікіфаравай: «**На падставе маючагася матар'ялу, зьняць з працы па першаму канцэнтру Юравіцкай 7-мігодкі**».

Першым чынам, хто даў права арганізоўваць такія камісіі і надаваць ей правы звальненьня працаўнікоў,—на гэта павінны даць адказ таварышы з Полацкага аддзяленьня саюзу, а падругое—дзе тыя матар'ялы, на падставе якіх звальняюць Нікіфараву? Ці ня тыя гэта матар'ялы, якія абазначаны ў спраўках двух інспэктароў?

А мо' матар'ямамі зьяўляецца тое, што т. Нікіфарава «абразіла» т. Дарафеева?

Зьвяртаецца т. Нікіфарава 2-IX-28 г. ў Полацкі раймясцком і просіць перагледзець пытаньне аб яе звальненьні. Прыводзім даслоўна выпіску з пасяджэньня раймясцкому.

„Выпіска з пратаколу арганізацыйнага пасяджэньня Полацкага РМК ад 14-IX-28 г.

Прысутнічаюць Жукаў, Берніштэйн, Пірогаў, прыглашоная Голубава.

Слухалі заяву т. Нікіфаравай аб дачы ёй выпісцы пастановы РМК аб яе зьняцьці.

Пастанавілі: **ЗГАДЗІЦЦА З ДУМКАЙ КАМІСІІ ПА ЎКАМПЛЕКТАВАНЬНІ АД 11-VIII-28 Г. АБ ПЕРАВОДЗЕ ЯЕ З СЯМІГОДКІ** ў другую школу ў зьвязку з склокай Нікіфаравай і Дарахсеявым.

Думка т. Жукава. Заставіць яе ў 7-х годцы, так як няма на гэта матар'ялаў на ліцо“.

Гістарычная пастанова.

Тут вам і пісьменнасьць, тут вам і абарона інтарэсаў працаўніка, тут вам і перакручваньне фактаў. Камісія па ўкамплектаваньню выносіць пастанову аб зьняцьці т. Нікіфаравай з працы, а раймясцком згаджаецца з пастановай камісіі „**аб пераводзе яе ў другую школу**“, а пастановы такой зусім і ня было.

Мабыць, права была т. Нікіфарава, калі яна «абразіла» Дарафеева словамі: „У мясцкоме такія самыя, як і ты».

21-X-28 г. справа гэта разглядаецца ў РКК пры Полацкім Раймясцкоме, і ня гледзячы на «гістарычную пастанову» Раймясцкому ад 14-IX, усё-ж-ткі рабочая частка РКК са звальненьнем т. Нікіфаравай не згадзілася.

10-XI справа разглядаецца ў прымірыцельнай камеры, вынікі—да згоды ня прышлі.

У гэты-ж дзень справа разглядаецца ў трацейскім судзе. Ня гледзячы на тое, што разглядалася пытаньне аб звальненьні т. Нікіфаравай, супер-арбітр т. Гарэлік выносіць пастанову: „**Прадаставіць настаўніцы т. Нікіфаравай другую школу ў Полацкім раёне**“.

Вось вам і другая «гістарычная пастанова».

Урэшце, гэта справа пападае ў Бюро Нагляду па працоўных справах пры полацкай акруговай інспэкцыі працы, якое 14-XI пастанову трацейскага суда скасавала і пастанавіла аднавіць т. Нікіфараву на працы настаўніцы Юравіцкай сямігодкі.

Але-ж гэтым справа ня скончылася. Полацкі РВК застаўся незадаволеным гэтай пастановай Бюро Нагляду і абскардзіў яе ў Наркампрацы Беларусі.

На падставе чаго Полацкі РВК просіць Наркампрацы адмяніць пастанову Бюро Нагляду,—цяжка зразумець, але толькі зразумела адно, што ў Полацкім раёне «жартаўнікоў» шмат.

М. Ц.

АД РЭДАКЦЫІ: Па справе настаўніцы Юравіцкай сямігодкі тав. Нікіфаравай яшчэ ў 15 нумары «Працаўніка Асьветы» (за 9 сьнежня 1928 г.) быў надрукован фэльетон «Я ваш друг і таварыш». З тэй прычыны, што справа гэта ня скончана і да сёньняшняга дню і нават яшчэ больш узбураджыла мора валакіты, лічым ня лішнім напомніць пра яе яшчэ раз, чакаючы неадкладнага вырашэньня справы з аднаўленьнем тав. Нікіфаравай на працы.

Б'е вучняў.

(Чавускі р., Магілеўшчына).

Насельніцтва в. Забалоцьце зрабіла самаабкладаньне ў канцы лістапада месяца на ўтрыманьне аднаго камплекту. На пасаду настаўніка быў прызначан раней працаваўшы ў Чачавіцкім раёне настаўнік Шпак. З першых дзён сваёй працы ёнстаў фізычна караць вучняў. Аб гэтым гаварыла насельніцтва.

Па высьвятленьні справы на месцы райінспэктарам усе заявы насельніцтва аказаліся правільнымі. Пытаньне па гэтай справе будзе перададзена ў нарсуд.

С-кі.

ЗЬНІШЧЫМ ХЭДЭРЫ.

(Чавусы, Магілеўшчына).

У горадзе Чавусах да гэтага часу існуюць хэдэры, якімі ахоплена значная колькасьць яўрэйскіх дзяцей як дашкольнага ўзросту, так і тых дзяцей, якія наведваюць школы.

Да гэтага часу з хэдэрамі вялася барацьба праз працу сярод бацькоў, праз інспэктарскі нагляд, але практычных вынікаў гэта праца не дала. Мэламэды ходзяць з хаты ў хату і навучаюць там дзяцей.

На днях раённы інспэктар нарасьветы выявіў адзін хэдэр, якім кіраваў гр. Ашкіназі Гірша. На яго складзен пратакол і справа перададзена ў яўрэйскі нарсуд дзеля наладжаньня паказальнага працэсу.

К. А.

ЗА НЯДБАЙНАСЬЦЬ ДА—АДКАЗНАСЬЦІ.

За апошнія два гады па нашаму саюзу працаўнікоў асьветы не назіралася ніводнага выпадку растраты саюзных сродкаў. І толькі не асабліва даўно выявілася, што растрата саюзных сродкаў зроблена былым сэкратаром Койданаўскага РМК, Менскай акругі гр. Хлебковічам на суму звыш 300 рублёў. Гр. Хлебковіча ў хуткім часе будзе судзіць наш пралетарскі суд за зроблены ім учынак. Зразумела, што за растрату грамадзкіх грошай Хлебковіч панясе належнае пакараньне і як растрачык і як адказная выбарная асоба, якой саюзная маса давярала, абіраючы ў склад РМК.

Але-ж ці справа толькі ў пакараньні? Зразумела, не. З гэтага факту растраты неабходна зрабіць належныя вывады ўсім праформганам, каб у далейшым папярэджваць такія ўчынкі з боку паасобных членаў саюзу. Хлебковіч 300 рублёў саюзных грошай растраціў на працягу прыблізна 3-4 месяцаў, тэрмін досыць значны, між тым ні мясцком, ні рэвізыйная камісія не заўважылі сваечасова факту растраты, пакуль не распачаў прымаць спраў МК новы сакратар.

Калі мясцком ня змог заўважыць сваечасова растраты, дык дзе-ж была і што рабіла рэвізійная камісія мясцкому? Па сутнасьці свае працы рэвізыйная камісія зьяўляецца вокам калектыву, яна рэвізуе ўсю дзейнасьць мясцкому і асабліва павінна сачыць за зборам членскіх узносаў, за правільнасьцю выдаткаваньня кожнай саюзнай капейкі. Калі рэвізійная камісія на працягу трох-чатырох месяцаў не рабіла рэвізій і гэтым самым аб'ектыўна дапамагала растраце, дык трэба разам з растрачыкам Хлебковічам на лаўку падсудных пасадзіць і рэвізыйную камісію. Калі-ж рэвізійная камісія рэвізавала дзейнасьць МК і грашовае становішча апошняга і не заўважыла ніякіх недарэчнасьцяў у справах, дык яна адносілася ці фармальна нядбайна да справы, ці пакрывала растрачыка. Як у адным, так і ў другім выпадку дзейнасьць рэвізыйнай камісіі трэба кваліфікаваць як злачынства, за якое рэвізыйная камісія павінна быць прыцягнута да адказнасьці.

Яз. Мацюкевіч.

„Не хачу карыстацца завугольнымі крыніцамі".

(Магілеўшчына).

У нашым Чавускім раёне прыехаўшы сюды акруговы школьны інспэктар т. Сілкін прабыў цэлых 6 дзён, на працягу якіх агледзеў 9 культ-асьветных устаноў разам з прафтэхшколай і 7-мігодкай. Якія-ж вынікі гэтага абсьледаваньня?

Ня цікавіўся ён справай антырэлігійнага, інтэрнацыянальнага выхаваньня і наогул выхаваўчай справай школ.

Калі на агульна-грамадзкім сходзе настаўнікаў у выніку яго дакладу адзін настаўнік даў яму пытаньне аб тым, як у нас стаіць справа з антырэлігійным выхаваньнем, дык ён адказаў: **„Я гэтым ня цікавіўся і не хачу цікавіцца"**.

Далей, у часе яго справаздачы на прэзыдыуме РВК на пытаньне—ці праводзіў ён гутарку з прадстаўнікамі органаў вучнёўскага самакіраваньня і сакратаром школьнай ячэйкі ЛКСМ прафшколы, дзе выхаваўчая справа вельмі кульгае, ён адказаў: **«не хачу карыстацца завугольнымі крыніцамі»**.

Што гэта значыць, тав. інспэктар?!

„Чаго нам займацца справай антырэлігійнага выхаваньня, калі нават акруговы інспэтар ёю ня цікавіцца— могуць падумаць некаторыя настаўнікі. Або адносна органаў вучнёўскага самакіраваньня, ці школьнай ячэйкі ЛКСМ. У нас ужо даўно настаўніцтва разумее, што гэтыя арганізацыі—не завугольныя, а зусім легальныя і дапамагаюць гэтым арганізацыям у падняцьці іх аўтарытэту, хіба за выключэньнем загадчыка прафтэхшколы т. Харкевіча.

К.

Не заўсёды школьная зямля—бяльмо на воку.

У скарыстаньні школьных вучасткаў дзеля ўтварэньня на іх узорных дасьледчых гаспадарак ёсьць шмат перашкодаў. Галоўныя з іх наступныя: большасьць настаўніцтва слаба падрыхтавана ў галіне сельскай гаспадаркі; падругое, адсутнасьць матар'яльнай базы, слабы інструктаж настаўніцтва з боку раённай аграноміі ў гэтым напрамку і няўключэньне школьных вучасткаў у лік аб'ектаў дзеля правядзеньня шэрагу плянавых аграномічных мерапрыёмстваў; адсутнасьць у органаў НКА і НКЗ плянавых пачынаньняў па скарыстаньні школьных вучасткаў па прызначэньню; апрача гэтага, часта школьныя вучасткі раскіданы ў чатырох-пяці палосках, на адлегласьці 2-3 кілёмэтраў ад школы.

Але ня гледзячы на гэтыя хібы, ёсьць школы, дзе праца на школьных вучастках пастаўлена добра, дзе робяцца ўсе захады, каб гэты вучастак зрабіць ўзорным, дасьледчым, карысным для сялянства. Дзеля прыкладу возьмем школы **Крупіцкую і Пяцеўшчынскую**, Самахвалавіцкага раёну, дзе з 1928 году ўведзен 8-міпольны севазварот. Гэтыя школы знаходзяцца ў раёне крахмальнага заводу і буйнага маслабойна-сыраварнага заводу. Прымаючы пад увагу гэтыя асаблівасьці нашай мясцовасьці, севазварот уведзен наступны: 1) папар чорны, частка з вікай, 2) жыта, 3) бульба і іншыя караньплоды, 4) ярына з канюшынай, 5) канюшына аднагадовая, 6) канюшына двухгадовая, 7) бульба, 8) ярына.

Шматпольны севазварот даў эфэктыўнае павялічэньне ўраджайнасьці. Ураджайнасьць аўса ў мінулых гадох з гэктару—60 пудоў, сёлета—140 пуд., канюшыны ў гэтым годзе з гэктару—300 пуд., бульбы—1000 пуд., буракоў з 120 кв. саж.—180 пудоў.

Увосень на школьным вучастку Пяцеўшчынскай школы аграномічная навуковая станцыя заклала дасьледчы вучастак жыта па мінэральнаму ўгнаеньню. Частка школьнага гароду адведзена пад пладовую школку, дзе мінулай вясной пасаджана 150 сеянцаў, а ў канцы лета яны прышчэплены. Мяркуецца вясной 1929 году пасадзіць яшчэ 500 штук.

Настаўнікі гэтых школ падрыхтаваны да вядзеньня ўзорнай гаспадаркі на школьным вучастку; адзін скончыў с.-гасп. курсы, другі мае аграномічную асьвету і 8-гадовы аграномічны стаж працы.

Асьветнік.

Самахвалавіцкі р., Меншчына.

Агляд літаратуры па грамадзка-карыснай працы.

(На сходзе сэкцыі грамадзка-карыснай працы па гор. Менску).

На сэкцыі грамадзка-карыснай працы школы быў заслуханы і абгавораны даклад на тэму «Агляд грамадзка-карыснай працы па літаратуры». Даклад гэты ставіўся і абгаварваўся з тэй мэтай, каб лепш уявіць сабе сутнасьць грамадзка-карыснай працы і пазнаёміцца з практыкай гэтай працы, адбітай у літаратуры.

Даклад выклікаў да сябе надзвычайную цікавасьць з боку ўдзельнікаў сэкцыі.

Многія выступаючыя ў спрэчках адзначылі той факт, што агляд літаратуры па грамадзка-карыснай працы даў упэўненасьць, што яны стаяць на правільным шляху, практычна праводзячы грамадзка-карысную працу праз свае школы.

«Школа, якая не вядзе грамадзка-карыснай працы—кажа тав. Аўксеньцьеў,—зьяўляецца школай толькі напалову. Працоўную савецкую школу цяжка сабе і ўявіць бяз гэтай грамадзка-карыснай працы».

Усе аўтары разгледжанай літаратуры прыходзяць да вываду, што грамадзка-карысная праца выхоўвае вучня, дае магчымасьць прышчапіць яму працоўныя звычкі. Апрача таго, грамадзка-карысная праца зьяўляецца сродкам палепшаньня становішча акаляючых школу працоўных мас.

Далей шэраг аўтараў і ў прыватнасьці вядомы пэдагог т. Шацкі лічыць, што грамадзка-карысная праца па I канцэнтру павінна быць абавязкова ўвязана з праграмай, павінна вынікаць з распрацоўкі таго ці іншага комплексу. Што-ж датычыцца II канцэнтру, то там, па іх думцы, гэтай увязкі грамадзка-карыснай працы з праграмай можа і ня быць у такім сэнсе, як гэта трэба рабіць у першым канцэнтры.

У разглядаемай літаратуры сувязь грамадзка-карыснай працы з праграмай школы мысьліцца ў тым сэнсе, што на падставе праграмнага матар'ялу ў II канцэнтры па ўсіх абсалютна галінах надрыхтоўваецца ў вучняў сьвядомасьць неабходнасьці праводзеньня грамадзка-карыснай працы.

Напрыклад, грамадазнаўца, вывучаючы дробную вясковую гаспадарку, яе тэхнічную адсталасьць, можа падкрэсьліць неабходнасьць прапаганды машыны, шматпольле, пашырэньня яе тэхнічных культур, ужываньня штучнага ўгнаеньня і г. д. Або, скажам, вывучаючы камітэт узаемадапамогі і каапэрацыю, выводзячы нізкі процант ахопу, як камітэтам, так і каапэрацыяй вясковай беднаты, можна таксама заваострыць думку вучняў на шырокім полі дзейнасьці для грамадзка-карыснай працы па ўцягненьню вясковай беднаты ў камітэт узаемадапамогі і каапэрацыю.

Да такіх вынікаў можна прыходзіць шмат па якіх грамадазнаўчых тэмах.

Гэта-ж самае можна і неабходна рабіць і выкладчыкам іншых галін.

Падрыхтаваўшы вучняў і выклікаўшы ў іх сьвядомасьць неабходнасьці грамадзка-карыснай працы школа, выходзячы з мясцовых умоў, абірае віды грамадзка-карыснай працы, утварае адпаведныя камісіі з вучняў старэйшага канцэнтру для праводзеньня гэтай працы.

Праз усю разглядаемую літаратуру па грамадзка-карыснай працы чырвонай ніткай праходзіць тая думка, што распачатая грамадзка-карысная праца павінна абавязкова даводзіцца да канца, мець сталыя відавочныя вынікі.

Кожная школа павінна перш за ўсё ўлічыць свае сілы і іншыя магчымасьці, а потым ужо, выходзячы з гэтага, абіраць адпаведную колькасьць відаў грамадзка-карыснай працы.

Даведзеная да канца грамадзка-карысная праца перш за ўсё выхоўвае з вучня ўстойлівага барацьбіта з жалезнай воляй і прывучае яго да дысцыплінаванасьці. Апрача таго, даведзеная да канца грамадзка-карысная праца дае карысьць насельніцтву ўзмацняючы аўтарытэт школы.

У літаратуры адзначаецца досыць значная роля школьных майстэрняў усправе праводзеньня грамадзка-карыснай працы. Майстэрні, па думцы многіх аўтараў, павінны даць магчымасьць практычна абслужыць школай яднейшую частку вясковага і гарадзкога насельніцтва.

З другога боку ў школьныя майстэрні можна прыцягнуць падросткаў дадзенага школьнага райёну і бацькоў вучняў з тым, каб іх навучыць рамяслу.

З разгледжаннай на сходзе літаратуры вырысоўваюцца наступныя чатыры віды грамадзка-карыснай працы:

1. Культурна-асьветная праца, 2. грамадзка-палітычная праца, 3. санітарна-гігіенічная праца, 4. гаспадарчая праца.

Культ-асьветная праца, як асобны від грамадзка-карыснай працы, можа быць разгорнута ў наступных напрамках: 1) арганізацыя працы ў хаце-чытальні, 2) ліквідацыя няпісьменнасьці як сярод вясковага, так і сярод гарадзкога працоўнага насельніцтва, 3) арганізацыя рознага роду гурткоў—бязбожнік, эспэранто, мастацкі, харавы—з прыцягненьнем у гэтыя гурткі падросткаў райёну, 4) арганізацыя шырокіх вечароў-канцэртаў у школе, 5) арганізацыя працы ў бібліятэцы, галоўным чынам, на вёсцы па папаўненьню бібліятэкі кнігамі, па агітацыі сярод насельніцтва за кніжкі і г. д.

Зьмест грамадзка-палітычнай працы ў асноўных рысах зводзіцца да арганізацыі рэвалюцыйных сьвят як у школе, так і па-за сьценамі школы—сярод насельніцтва, да ўдзелу вучняў у рознага роду маніфэстацыях і дэманстрацыях, да арганізацыі пры школе і сярод акаляючага насельніцтва грамадзкіх дабраахвотных арганізацый: ячэйкі Мопру, ТДА-Авіяхіму, Прэч няпісьменнасьць і інш. Удзел школы ў перавыбарах сельсаветаў на вёсцы і гарсаветаў—у горадзе. У грамадзка-палітычную працу ўключаецца барацьба з рознымі хваравітымі зьявішчамі як у сьценах самой школы, так і сярод насельніцтва. Такімі зьявішчамі лічацца: антысэмітызм, шавінізм, мяшчанства, рэлігійныя забабоны і інш.

Пад санітарна-гігіенічнай працай, як асобным відам грамадзка-карыснай працы школы, належыць разумець: 1) утрыманне ў чыстаце школы, вуліцы, дамоў, дзе жывуць дзеці-вучні, 2) барацьба з рознай брыдотай, як вошы, клапы і інш.

Гаспадарчая праца. Гэты від грамадзка-карыснай працы можа быць больш поўна ажыцьцёўлен вясковай школай і райёнай сямігодкай.

Сутнасьць гаспадарчай працы можа быць зьведзена да працы па ўздыму ўзроўню сельскай гаспадаркі: прапаганда заводзкай жывёлы, лепшага насеньня, прасоўваньне ў вёску сельска-гаспадарчых машын і штучнага ўгнаеньня.

Вось аб чым у кароткіх рысах кажа існуючая літаратура па грамадзка-карыснай працы школы. Л. Шашкоў.

Забытае пытаньне.

Не малое месца ў сыстэме народнае асьветы займаюць вячэрнія школы розных тыпаў і назваў, а сярод апошніх важнае значэньне маюць гэтак званыя школы рабочае моладзі.

Школы рабмоладзі ў нас пачынаюць сваю гісторыю толькі з часу кастрычніцкага перавароту. Калі ўладу ўзялі ў свае рукі рабочыя і сяляне, дык першай сваёй задачай паставілі сабе мэту ліквідаваць тую спадчыну няпісьменнасьці, што засталася пасьля царызму, і на ўсіх кутках нашага Саюзу адчынілі школы для тэй рабочай моладзі, якая ў гады свайго дзяцінства ня мела магчымасьці вучыцца ў нармальных школах. Але да мінулага году, па аб'ектыўных умовах нашага жыцьця, гэтыя школы ня мелі сталай формы і нават пэдагагічна распрацаванай праграмы ня было, ня было ўпарадкаванай сыстэмнасьці ў гэтай справе.

У чэрвені месяцы 1927 г. пры Наркамасьвеце была склікана нарада працаўнікоў школ рабочай моладзі і ўзвышанага тыпу. Гэтай нарадзе даручана было распрацаваць сталую адзіную праграму і больш прыстасаваныя да ўмоў гэтых школ мэтады працы. Нарада сваю задачу выканала. У выніку яе трохдзённай напружанай працы школы рабмоладзі і ўзвышанага тыпу былі пастаўлены зусім на новыя рэйкі: зьявілася новая стала распрацаваная сыстэма паліт-асьветных школ са сталай адзінай праграмай і былі вызначаны галоўныя тэзісы мэтадаў працы. Аб якасьці і адпаведнасьці гэтага павінна была казаць ужо далейшая практыка ў самых школах. І вось з таго часу прайшло больш 1 з пал. году, тэрмін, здаецца, дастатковы для падагуліваньня вынікаў працы, для ацэнкі ўсіх дасягненьняў і недахопаў, якія гэтыя праграмы, як новыя, як першы вопыт пэдагагічнай думкі ў гэтай галіне, ня могуць ня мець. А са зробленымі вывадамі патрэбна было падзяліцца з шырокімі коламі працаўнікоў у гэтых школах, патрэбна было агалосіць іх у нашым друку. Між тым ні ў газэце „Савецкая Беларусь“, ні ў яе дадатку „Працаўнік Асьветы“ ні нават у часопісе „Асьвета“ мы ні разу ня сустрэлі ніводнага артыкулу па гэтаму пытаньню. А пытаньне гэта досыць сур'ёзнае і патрабуе сталага навукова-пэдагагічнага асьвятленьня.

У першую чаргу, на мой погляд, гэтым пытаньнем павінны былі б заняцца больш кваліфікаваныя сілы нашых цэнтраў, якія маюць лепшую падрыхтоўку і больш сталы вопыт у працы.

Да вас, працаўнікі цэнтру, я накіроўваю сваю адозву ў гэтых радкох, каб вы падзяліліся з намі, працаўнікамі глухіх кутоў, сваім вопытам, сваімі заўвагамі. Гэта зрабіць яшчэ больш патрэбна ў сувязку з тым, што ў сучасны момант, як вядома, пры Наркамасьвеце і сярод шырокіх асьветніцкіх колаў абгаварваецца новая сыстэма, якая ўносіць значныя зьмены.

Матусаў.

Дрыса, Полаччына.

З ПРАКТЫКІ ВЯСКОВЫХ АСЬВЕТНІКАЎ.

Няўдалыя абсьледаваньні шкодзяць працы.

(Лельчыцкі раён, Мазыршчына).

Нядаўна, па ініцыятыве РК ЛКСМ па нашым раёне праводзілася абсьледаваньне школы, якое выклікала непаразуменьні і сваім няправільным напрамкам утаўкло аўтарытэт настаўніка ў гразь.

У школу заходзіць камсамолец Рагінскі (райпрацаўнік па дзіцячаму руху) і настаўнік суседняй яўрэйскай школы Радзінскі з апытальным лістом і праводзяць гутаркі з вучнямі на такія тэмы:

«Як вучні адносяцца да сваёй працы?», „Якія адносіны вучняў да настаўніка і наадварот?“, «Ці задае настаўнік вучням працу (хатнюю), якую, колькі?», «Як настаўнік рэагуе на таго вучня, які ня выканаў зададзенай працы?», «Ці сварыцца настаўнік на вучня?» «Якімі карамі карыстаецца настаўнік?»

Вядома, у такой гутарцы вучні прымаюць актыўны ўдзел!...

Працу сярод дзяцей мы, бязумоўна, вітаем і падтрымліваем, але райпрацаўніку па дзіцячаму руху, нявопытнаму юнаку, які і ня нюхаў пэдагогікі, ня варта залазіць у чыста пэдагагічныя апытаньні. Ды і хто-ж можа быць у гэтай справе больш аўтарытэтным—загадчык школы (кандыдат КПБ), ці вучань III-е клясы, якога можна наводзячымі пытаньнямі перагнуць у які хочаш бок?

У выніку такіх «абсьледваньняў» адносіны між вучнямі і настаўнікам у грунце мяняюцца. Вучань са ўсіх пытаньняў найлепш будзе памятаць пытаньні наконт настаўніка і, пасвойму ўцяміўшы іх, перакажа бацькам і «сёньня ў нас Янка пытаўся пра настаўніка—ці добры ён, ці не!»...

А калі вучням была ўтлумачана думка—„Ня бойся абгаварваць настаўніка, кажы ўсё пра яго, бо калі ён дрэнны, дык мы яго заменім лепшым“, дык усякі настаўніцкі аўтарытэт дашчэнту падае.

Так абсьледваньне школы рабіць нельга. Калі-ж райпрацаўніку па дзіцячаму руху патрэбны зьвесткі, дык ён павінен іх набіраць са сваёй штодзённай працы, сыстэматычнай працы з вучнямі, а ня браць іх з наскоку. Калі-ж пытаньне даходзіць да зьвестак аб настаўніку, дык трэба спытацца перш-на-перш—дзе іх набіраць? Мне-ж здаецца, што загадчык школы—досыць сталы аўтарытэт, а калі гэтага мала, дык трэба зьвярнуцца да райінспэктара нарасьветы.

Яшчэ ня так абідна, калі гэта ўсё робіць пэдагагічна няпісьменны юнак, але калі непэдагічныя пытаньні задае вучням настаўнік суседняй школы, настаўнік-камсамолец з пэдстажам, дык тут ужо проста наяўная педарэчнасьць, якая надта шкодзіць нармальнай працы настаўніка.

С. Зяблік.

АД РЭДАКЦЫІ: Мы ня згодны з тав. Зяблікам, што абсьледваньне працы школы павінна весьціся толькі праз загадчыка школы, або праз райінспэктара. Аднак, масавае абсьледаваньне з удзелам вучняў не павінна парушаць агульна-пэдагагічных прынцыпаў.

Актыўнасьць настаўніка не абуджана.

На нашых раённа-гарадзкіх канфэрэнцыях заўсёды заўважваецца пасыўнасьць пераважнай большасьці вясковых настаўнікаў. Заўсёды наперад можна сказаць, хто будзе выступаць у спрэчках па тым ці іншым пытаньні. Гэта «абавязковыя» прамоўцы нашых канфэрэнцый, і калі яны ня выступаюць, дык спрэчак ня бывае. Асабліва яскрава гэта высьветлілася на апошняй канфэрэнцыі.

Даклад аб перавыбарах саветаў. Пасьля яго: „Хто хоча выступіць у спрэчках“ пытае ня раз старшыня сходу. Моўчкі. Урэшце адважыўся адзін настаўнік, а пасьля—зноў моўчкі. Толькі пачулася некалькі галасоў: „Пытаньне і так высьветлена—трэба пераходзіць да другога дакладу“.

Ня лепш было і з абгаварэньнем дакладу райінспэктара.

Нават і ў абгаварэньні калектыўнага дагавору вясковыя настаўнікі амаль што ня прымалі ўдзелу, хоць і абгаварваліся толькі спрэчныя пункты.

Частка настаўніцтва не дачакалася канца канфэрэнцыі і разьехалася.

Усё гэта яскрава сьведчыць, што актыўнасьці ў нашага настаўніка-масавіка вельмі мала нават пры абгаварэньні пытаньняў, якія датычаць яго. Над гэтым трэба задумацца нашаму мясцкому і прыняць усе крокі да ўзьняцьця актыўнасьці масы настаўніцтва.

Слуцак. Мытлянец.

Абгаварваем сыстэму народнае асьветы.

(Шклоўскі р. Магілеўшчына).

На канфэрэнцыі асьветнікаў, якая адбылася 28-га сьнежня, поруч з іншымі пытаньнямі, стаяла пытаньне аб сыстэме народнай асьветы.

Настаўніцтва ўносіла тыя зьмены ў сыстэму, якія-б больш адпавядалі-б сучаснаму эканамічнаму жыцьцю, і якія былі-б больш карысны для грамадзян.

Некаторыя асьветнікі выказаліся за тое, каб скараціць або зусім зьнішчыць агульна-адукацыйную школу, а лепш пашыраць тэхнікумы, з якіх можна пасылаць пасьля практыкі ў ВНУ. Некаторыя выказалі думку аб пашырэньні прафшкол і школ сялянскай моладзі, а самае галоўнае—каб пры 7-годках былі спэцыяльныя клясы, якія выпускалі-б людзей з пэўнай спэцыяльнасьцю і не адарваных ад жыцьця.

Для больш усебаковага абгаварэньня сыстэмы, неабходна гэта пытаньне прапрацаваць пры апорных школах, на сходах настаўнікаў.

Вось што канфэрэнцыя знайшла патрэбным адзначыць па дакладу райінспэктара аб сыстэме народнай асьветы на Беларусі.

Р. Ш.

Патрэбны сталыя падручнікі.

Тэй паглыбленай працай, якая вядзецца ў гуртках пры палітасьветустановах, запатрабаваньні сялянства не здавальняюцца, бо па многіх галінах, як вайсковае выхаваньне, антырэлігійнае і г. д., няма праграм пры ўстановах.

Па іншых пытаньнях, як с.-гаспадарчае, палітычнае і г. д., калі і ёсьць праграмы, дык па іх няма падручнікаў.

Палітасьветпрацаўнік, або кіраўнік гуртка пры сваёй слабай падрыхтоўцы няможа бяз сталага падручніка і праграмы весьці заняткі.

Вось дзе прычына таго, што гурткі пры палітасьветустановах няжыцьцёвыя і часта развальваюцца.

Патрэбны па ўсіх галінах палітасьветвыхаваньня ў гуртках праграмы і да іх сталыя падручнікі.

Заг. аршанскага нардому
М. Скарабагаты.

Музэй мясцовага матар'ялу.

Краязнаўчая праца па Шклоўскім раёне (Меншчына) была ў заняпадзе. Раённае таварыства, якое было абрана ў 1926 годзе, разьехалася, ніякага кіраўніцтва краязнаўчымі гурткамі і паасобнымі працаўнікамі ня было.

Раённае таварыства не давала ім напрамку і не скарыстоўвала той матар'ял, які імі сабраны. Таму таварышы распыляліся ў сваёй працы. Браліся за многае, а дэтальна не распрацавалі ніводную галіну.

Зараз на канфэрэнцыі пастанавілі арганізаваць музэй мясцовага матар'ялу. Пашырыць арганізацыю новых краязнаўчых гурткоў і весьці поўны вучот таварышоў, якія займаюцца вывучэньнем краю. Даваць канкрэтныя заданьні гурткам, каб яны ня браліся за многае, а выконвалі працу ў адэй галіне і прысылалі ў музэй сабраны матар'ял для сыстэматызацыі.

Р. Хвойка.

ШТО ЧЫТАЦЬ ВУЧНЯМ.

„СА СТРЭЛЬБАЙ І КНІГАЙ“ А. Ісбах. Палітычная Управа Беларускай Вайсковай акругі. Б. Дз. В. Менск 1928. (262 старонак, цана 1 р. 20 к.).

Гэта кніжка зьяўляецца вельмі цікавай і карыснай для нашае вучнёўскае моладзі, якая ўважліва і пільна сочыць за жыцьцём Чырвонае арміі. Большасьць нашых школяроў увальлецца ў яе шэрагі і значная колькасьць будзе вучыцца ў вайсковых школах. Трэба гэту кніжку, дзе апісваецца іх быт, параіць для ўсіх школьных бібліятэк БССР.

У прадмове т. Фэлікса Кона падкрэсьліваецца зусім слушна, што ў кніжцы «няма ўпрыгожваньняў». „Аўтар проста знаёміць чытача з тым, чаго сьведкаю ў жыцьці быў, што сам перажыў“... „Новая дысцыпліна, новыя адносіны прызваных на вайсковую службу да ўскладзеных на іх абавязкаў. Усё—новае, сапраўды савецкае. І гэта новае ў кожным чырвонаармейцу пакідае сьлед на ўсё жыцьцё. Учарайшыя чырвонаармейцы, пакінуўшы шэрагі арміі, становяцца сапраўднымі праваднікамі ленінскіх ідэй“.

Значная частка ўспамінаў курсанта А. Ісбаха прысьвечана якраз пытаньням дысцыпліны. Яна шчыльна зьвязана з палітычным выхаваньнем школьнае моладзі. Не памагае недысцыплінаваным адзінкам ніякая дэмагогія. Ім проста і шчыра кажуць, што трэба захоўваць дысцыпліну. Толькі і ўсяго.

Зразумела, гэта—ня палачная дысцыпліна старое школа. Тут ёсьць індывідуальны падыход. Чалавек, фізычна адсталы, як напрыклад курсант Капернаут, падцягваецца ў меру сваіх сіл, але ня зьнішчаецца, як гэта бывала ў старыя часы.

Разьвіваецца самадзейнасьць, вынаходлівасьць, здольнасьць да рамёстваў і мастацтва. Школа значную частку сваіх патрэб абслугоўвае сама. Ніхто не застаецца без належнага кіраўніцтва—спэцыяльна вайсковага, палітычнага, тэхнічна-мастацкага.

Праводзіцца ў жыцьцё прынцып шчыльнае сувязі з органамі ўлады, з насельніцтвам, асабліва з рабочаю моладзьдзю і нават з піянэрамі. Кожная акалічнасьць умела выкарыстоўваецца дзеля гэтае мэты: сьвяты, выбары, парады, паходы, манэўры і г. д. Няма ваеннае касты—ёсьць узброены народ. І калі наступіць дэмабілізацыя, былы чырвонаармеец у самай далёкай вёсцы ня губляе сувязі з войскам, піша туды лісты, атрымоўвае параду, кніжку, маральную дапамогу. Дабром, а ня ліхам, успамінае ён аб войску. Зусім ня так, як салдат у буржуазных краінах.

Недахопам кніжкі зьяўляецца залішняе захапленьне дробязямі чырвонаармейскага жыцьця (занадта многа дробных, ня ўсім цікавых рысак) і вельмі малая колькасьць нататак аб агульнаасьветных занятках курсантаў.

Недаглядаў ня шмат. За вельмі прыкры недагляд трэба лічыць наступнае месца кніжкі: «Ня любілі мы старшыні Манжарава. Гэта быў хітры украінец“. (Стар. 56). Далей, праўда, даюцца довады нядобразкаснасьці украінца Манжарава. Але ня вельмі кемкі чытач можа падумаць, што украінцы наогул дрэнныя людзі—можа няправільна зразумець гэтае месца. Лепш унікаць усяго таго, што можа выклікаць непаразуменьне, тым больш, што ў цэлым сваім выглядзе кніжка робіць уражаньне зусім вытрыманага твору з ідэалёгічнага пункту погляду. Трэба сачыць і за сынтаксам і за фразэалёгіяй, бо ўсё адбіваецца добра ці дрэнна на сэнсе сказу. Гэткіх ляпсусаў вельмі мала. Кніжку наогул, надта пажадана было-б меаць у школьных бібліятэках і на хатніх кніжных паліцах нашых вучняў.

Л. Цьвяткоў.

ХРОНІКА.

ВЫДАНЬНЕ АЛЬБОМУ ЧАРЦЯЖОЎ ТЫПАВЫХ ШКОЛЬНЫХ БУДЫНКАЎ.

На апошнім пасяджэньні калегіі Наркамасьветы былі абгавораны вынікі конкурсу на тыпавыя будынкі для школ сацыяльнага выхаваньня.

Калегія НКА лічыць неабходным на падставе прэміраваных праэктаў распрацаваць рабочыя чарцяжы і каштарысы на кожнаму тыпу школ і ўнесьці іх на зацьверджаньне Дзяржплану. Побач з гэтым вырашана распрацаваныя чарцяжы выдаць альбомам і даслаць яго па акругах.

ПАДРЫХТОЎКА КВАЛІФІКАВАНЫХ НАСТАЎНІКАЎ.

Зараз у пачатковых школах БССР налічваецца 9139 настаўнікаў. Увядзеньне ўсеагульнага пачатковага навучаньня вымагае падрыхтоўкі вялікага кадру кваліфікаваных настаўнікаў. Сёлета з 16 пэдагагічных тэхнікумаў будзе выпушчана 645 маладых настаўнікаў, а ў 1933—34 годзе пэдтэхнікумы выпусьцяць 1215 чалавек.

Водлуг пляну НКА, за 5 год сетка пэдтэхнікумаў павялічыцца на адзін пэдтэхнікум і 32 роўналежных групы.

Па меркаваньнях Наркамасьветы ў 1934-35 годзе ў пачатковых школах БССР будзе працаваць 14578 настаўнікаў.

АБАВЯЗКОВАЯ СЛУЖБА СТЫПЭНДЫЯТАЎ.

Калегія Наркамасьветы разгледзіла супярэчнасьці паміж НКА і ЦБ пралетстуду па некаторых пунктах праэкту закону аб абавязковай працы стыпэндыятаў.

Калегія НКА пастанавіла прызнаць, што скончыўшыя стыпэндыяты павінны чакаць прызначэньня на працу ў працягу 4-х месяцаў. Мэта гэта часовая да канчатковага вырашэньня пытаньня аб скарыстаньні спэцыялістых. За скончыўшымі стыпэндыятам стыпэндыі будуць захоўвацца да 1 верасьня.

З лістоў.

— 25 сьнежня адбылася другая канфэрэнцыя піянэраў і школьнікаў Старобінскага р., Бабр. акр. Канфэрэнцыя займалася пытаньнямі школьнага быту і працы сярод дзяцей. У канфэрэнцыі ўдзельнічала 95 дэлегатаў ад 30 школ району.

— Вёска Кароцькі (Кармянскага р., Маг. акр.) налічвае 65 чалавек няпісьменных (усяго насельніцтва ў вёсцы 850 чал.). Вясковы актыў заняўся індывідуальным зьнішчэньнем няпісьменнасьці, якім ахоплена 40 няпісьменных. Арганізавалі гэту справу школа і камсамольцы.

— Старобінскі раён (Бабруйшчына) мае 1 нардом і 5 хат-чытальняў. У працы хат-чытальняў удзельнічаюць настаўнікі, фэльчары. Ладзяцца даклады і лекцыі, на якія сяляне прыходзяць ахвотна. Бібліятэкі маюць шмат чытачоў-сялян. Асабліва ўзрос попыт на беларускую літаратуру.

— У вёсцы Баравікі (Калінкавіцкі р., Мазыршчына) у лістападзе м-ца пачаў працаваць лікпункт, якім кіруе мясцовая настаўніца. Няпісьменная моладзь з ахвотай наведвае лікпункт, зусім закінуўшы розныя вечарынкі.

— Сярод настаўніцтва Чарэйскага р. (Арш. акр.) значна ўзрасла падпіска на газэту „Савецкая Беларусь“. Гэтай справе садзейнічалі інспэктар нар. асьветы, тав. Пашкевіч, і сакратар мясцкому асьветнікаў, тав. Захарэвіч.

Хімізацыя школы.

Пры цэнтральным савеце ТДА-Авіяхіму утворана хіміка-навукова-прамысловая сэкцыя. Адной з мэтаў сэкцыі зьяўляецца ўзмацненьне хімізацыі нашае школы.

Выкладаньне хіміі ў нашых школах пастаўлена ў дрэнныя ўмовы: мала даецца сродкаў на набыцьцё патрэбнага абсталяваньня, няма беларускае хімічнае літаратуры, няма сталае хімічнае тэрміналёгіі, вельмі дрэнна пастаўлена справа забясьпечаньня школ прыладамі.

Хіміка-навукова-прамысловая сэкцыя выдзеліла спэцыяльную камісію, якая зробіць агляд выкладаньня хіміі ў навучальных установах пакуль што аднаго г. Менску. Зараз камісія праводзіць падрыхтоўчую працу, а самы агляд пачнецца з 15 студзеня б. г. Мяркуецца ўсю працу (агляд да 60 навуч. устаноў) скончыць не пазьней 15 красавіка, каб да канца навучальнага году магчыма было апрацаваць атрыманыя матар'ялы. Дзеля дапамогі ў працы як лектарам ТДА-Авіяхіму, так і выкладчыкам хіміі--сэкцыя пачынае працу па арганізацыі цэнтральнай хіміка-пэдагагічнай лябараторыі. Тут выкладчык знойдзе і практычную і тэарэтычную параду.

Каб даць магчымасьць выкладчыкам хіміі зьбірацца разам, абгаварваць бягучыя пытаньні, абменьвацца вопытам, узвышаць кваліфікацыю, пры сэкцыі будзе створана «Асацыяцыя выкладчыкаў хіміі»

П. Б.

Наша перапіска.

Балат Зоі. Віцебшчына. Вашу скаргу пераслалі ў ЦП саюзу працасьветы.

А. Д. Чавусы. Аб тым, што школы павінны весьці працу з беднатой, усім вядома. Пішыце аб практычных формах гэтай працы.

«Праўдзіваму». Арш. акр. Допіс «Забылася зават, што і настаўніца», друкаваць ня будзем. Падайце аб гэтым заяву ў мясцком саюзу працасьветы.

А. Л. Койданава. Артыкул «Школа і перавыбары саветаў» друкавацца ня будзе. Пішыце, у чым выявіўся ўдзел школ у перавыбарчай кампаніі.

Т. Менск. Аб ролі асьветніка ў перавыбарах саветаў зараз пісаць позна.

І. Майсокаму. Полаччына. Наўрад ці пэдагагічна будзе даручаць вучням вясковых школ зьбіраньне розных казак, забабонаў прыказак. Ня ў гэтым сэнс краязнаўчае працы школы. Пішыце—як наладжана краязнаўчая праца ў вашай школе.

Друкарня Беларускага Дзяржаўнага Выдавецтва. Галоўлітбел № 392.